

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- **Hírek**
- **Olvasnivaló:**
  - *1953, egy mozgalmas esztendő kezdete hetven év távlatából*
  - *A proletárdiktatúra felvidéki hadjárata*
  - *„Furulyaszóra új hazába masírozók.” Az erdélyi szászok eredettörténetéhez*
  - *Litvánia szakrális épületcsodái nyomában. I. rész:
A vilniusi Szent Péter és Pál apostolok katolikus templom*
- **Cikkajánló**
- **Adatkezelési tájékoztató**

Hírek

2023. július 10-én Hermann Róbert, intézetünk kutatócsoport-vezetője, az Országház Főrendiházi üléstermében tartott Honismereti Szövetség megnyitóján vehette át a Bél Mátyás Notitia Hungariae Emlékplakettet, a Honismereti Szövetség legrangosabb kitüntetését.

Olvasnivaló

1953, egy mozgalmas esztendő kezdete hetven év távlatából

Az 1953-as év számtalan esemény miatt vált emlékezetessé. Elegendő csak a Mount Everest meghódítására gondolnunk. 1953. március 5-én, Sztálin halála előtt azonban úgy tűnt csak a „megszokott” immár szokásos munkamenet szerint indul el az esztendő a Rákosi-rendszer gépezetében. A propaganda még 1953 januárjában először is arra reagált, hogy a Szovjetunióban orvosokat tartóztattak le, és azzal vádolták őket, hogy az évekkel korábban elhunyt Zsdanov és Scserbakov elvtársakat szándékosan nem „megfelelően kezelték.” Kilenc orvost, néhányuk kivételével zsidó származású szakembereket tartóztattak le. A *Szabad Nép* 1953. január 15. számának első oldalán egy aláírás nélküli cikkben, feltehetőleg a rendszer ideológiai szómágusa, Révai József azt fejtegette, hogy a Szovjetunióban keményen odacsaptak a burzsoá nacionalistáknak.

A proletárdiktatúra felvidéki hadjárata

1919. május 30. és június 16. között a magyar tanácsköztársaság hadjáratot indított a Felvidéket megszálló csehszlovák haderő ellen. Miután a románok néhány héttel korábban egészen a Tiszáig törtek előre, a proletárdiktatúra kétségbeejtő helyzetbe került. Clausewitz fontos hadászati elvét, miszerint minden védekezésnek addig van értelme, amíg a megfelelő mértékű ellentámadást ki nem lehet dolgozni, még a vörös kommün is megfogadta. A három lehetséges irány (észak–kelet–dél) közül a csehszlovákok ellen indított hadjárat tűnt a legígéretesebbnek: egyrészt ez az ellenséges haderő volt a leggyengébb, másrészt katonadiplomáciai, sőt gazdasági szempontok is az északi irány mellett szóltak. A Vörös Hadsereg Főparancsnokságán heves vita bontakozott ki arról, hogy pontosan milyen csapásirány legyen a hadjárat célja: Stromfeld Aurél vezérkari főnök alapvetően északnyugati irányban támadt volna, ugyanakkor a szovjet-oroszokkal való egyesülés lehetősége, valamint a borsodi iparvidék visszafoglalása és biztosítása az északkeleti támadás irányát „javasolta”: Kun Béla kül- és hadügyi népbiztos, a rendszer tényleges vezére, végül ezt választotta.

Kép forrása: Fortepan / Péchy László

[Ligeti Dávid teljes cikke itt olvasható el](#)

„Furulyaszóra új hazába masírozók.” – Az erdélyi szászok eredettörténetéhez

A német kultúrkörben mindmáig jól ismert történet szerint réges-régen, a mai Alsó-Szászország tartomány területén elhelyezkedő Hameln városában olyannyira elszaporodtak a patkányok és egerek, hogy szegény polgárok nem tudták már kezelni a problémát. Egy tarka kabátos garabonciás („Bunting”) azonban jó pénzért vállalta az eltávolításukat. Furulyáját előlve muzsikájával előcsalogatta a milliányi rágcsálót, kivezette a városból, és a hosszan tekergő konvojt egyenest a Weser folyóba terelte, ahol azok megfulladtak. Minthogy azonban a fukar polgároknak nem akaródzott kifizetni a szolgálatát, ő dühében újra megfújta furulyáját és kísétált a városból. Követte őt a város összes gyermeke, míg a furcsa menet el nem tűnt a közeli Poppenberg-hegység egyik barlangjában. Hiába keresték őket, mert a föld alól legközelebb Erdély hegyei közt jöttek elő; e 130 gyermek lett aztán – így tartják – az erdélyi szászok őse.

Kép forrása: Wikimedia Commons

[Orosz László teljes cikke itt olvasható el](#)

Litvánia szakrális épületcsodái nyomában. I. rész. A vilniusi Szent Péter és Pál apostolok katolikus templom

Kedves Barátom!

Eredetileg nem úgy terveztem, hogy levelet írok neked Litvániából, egy friss élményem azonban mégis arra késztetett, hogy tollat ragadjak. Hallom, hogy otthon tombol a kánikula, már 46 fokot mértek Pesten. Nem lehet könnyű most nektek ott az irodaházban, körbe van üvegezve az egész, s emlékszem, mesélted, hogy a cégvezetők ragaszkodik a dress code betartásához: ilyenkor is hosszúujjú ingben, zakóban és nyakkendőben kell dolgoznotok, ráadásul még légkonditok sincs, mert a főnökök még azon is spórolni akart. Tegnap este utaztunk ide, Klaipédába, ma délelőtt már meg is mártóztunk a kristálytisza tengerben. Fenséges volt a hús víz, ez volt életem legüdítőbb fürdése. Szóval, azért szerettem volna írni neked, mert nem bírtam ki, hogy ne osszam meg valakivel a tegnapelőtti élményemet. Mindenekelőtt tudnod kell, hogy Vilnius egy hihetetlenül izgalmas város, tipikusan olyan hely, ahol a történelmi atmoszférát mindenhol áthatja a fiatalos lendület és frissesség.

Kép forrása: Seres Attila

[Seres Attila teljes cikke itt olvasható el](#)

Cikkajánló

Szakály Sándor: „Háry tata” - Vitéz Háry László (1890-1953) címzetes vezérőrnagy életútjának rövid vázlata

A Ludovika Egyetemi Könyvkiadó által megjelentetett *Lehelyezett kő - Tanulmányok M. Szabó Miklós nyugállományú altábornagy, az MTA rendes tagja emlékére* című tanulmánykötetben olvasható **Szakály Sándor** „Háry tata” - Vitéz Háry László (1890-1953) címzetes vezérőrnagy életútjának rövid vázlata című tanulmánya.

[Szakály Sándor írása itt olvasható el](#)

Hermann Róbert: Hősök és/vagy árulók? Egy olasz legénységű alakulat Buda védelmében

„...a jövődönnek urai vagyunk.” *Tanulmányok Csorba László tiszteletére.* A kötet az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Népfőiskola Alapítvány és a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap támogatásával készült. **Hermann Róbert** tanulmánya *Hősök és/vagy árulók? Egy olasz legénységű alakulat Buda védelmében* címen jelent meg.

[Hermann Róbert tanulmánya itt olvasható el](#)

Dubniczky Zsolt: Megnyíltak a Redoute termei a jeles esemény előtt 1848-ban, de az épületnek már egy éve sem volt hátra

Dubniczky Zsolt *Megnyíltak a Redoute termei a jeles esemény előtt 1848-ban, de az épületnek már egy éve sem volt hátra* című írása olvasható a PestBuda online várostörténeti magazinban, mely a 175 évvel ezelőtt megnyílt első népképviselői országgyűlésre emlékezik.

[Dubniczky Zsolt tanulmánya itt olvasható el](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónkat [itt tudja elolvasni](#):

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevél formájában értesülni a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár legújabb híreiről, rendezvényeiről és programjairól, akkor kérjük, hogy jelezze ezt az info@veritas.gov.hu címen! Ebben az esetben véglegesen és helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeléssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Bízunk benne, hogy továbbra is figyelemmel kíséri a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)